

**[Arnold Gehlen, člověk a jeho sebepřetváření]**

**Ladislav Hejdánek**

This is a part of the original document:

[\[Příležitostné poznámky, 1990\]](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[\[Příležitostné poznámky, 1990\]](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 7. 3. 1990
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 7. 3. 1990

## [Arnold Gehlen, člověk a jeho sebepřetváření]

Bud. 7. 3. 90

Je třeba důkladně prozkoumat okolnosti a povahu setkání člověka se sebou samotným a také toho, co bývá nazýváno „odhalením sebe“, resp. „sebeodhalením“ člověka. (Např. Gehlen v podtitulu své sbírky textů u Rowohlta *Anthropologische Forschung* [1. vyd. 1961 a pak další, texty z let 1957–1961, jeden z 1936 a jeden z 1942].)<sup>1</sup> Tak např. termín „Selbstentdeckung“ je naprosto nevyhovující, protože sugeruje, že to, co je odkrýváno, v zakryté podobě už tu je a bylo i dříve. Hrubá chyba spočívá v tom, že člověk, který se už „nalezl“ a „odhalil“, už není nikdy nebude tím člověkem, který se ještě nenalezl a neodhalil. Lidství člověka je však bytostně spjata s jeho sebe-vědomím, tj. vědomím sebe a o sobě (což není totéž). Stejně tak zavádějící je i termín „Selbstbegegnung“, neboť i tu se předpokládá, že člověk už je jakoby dvojitý, ale dosud se ti dva neselekali. (U Gehlena najdeme slova o „obojí ‚stránce‘ člověka“ – str. 44 –, totiž duševní a tělesné;<sup>2</sup> to však není totéž, co myslíme, a je to spíše tradiční populární předpoklad, jak říká sám Gehlen, z něhož nelze nekriticky vycházet.)

Opačné východisko spočívá v tom, že člověk se neselekává sám se sebou jako s někým, kdo už je tu, nýbrž že se sám vytváří a přetváří; člověk tu je sám svým tvůrcem, a tedy také svým produktem, výtvozem. Proti tomu lze namítnout, že člověk nedovede vytvořit ani bakterii, natož strom nebo živočicha. Proto není s to vytvořit ani sám sebe. Naproti tomu však člověk dovede přetvářet bakterie, rostliny i živočichy – a v tom smyslu by měl být schopen přetvářet také sám sebe. Ani genové inženýrství, ani eugenika aplikovaná na člověka nejsou však bez námitek a nejen technických, ale především morálních problémů. Navíc to je situace, která se otevřela teprve nedávno. Proto musíme uvažovat o něčem odlišném. Marx je autorem, který to formuloval asi první. Člověk, který něco (jiného než sebe) vytváří či přetváří, přetváří *eo ipso* také sám sebe. Tím, že člověk něco dělá, pracuje také sám na sobě. Tak jako každá jeho činnost nechává stopy ve světě kolem něho, nechává také stopy na něm. A nejde tu jen o nějaké přídavné, povrchní stopy. Tak jako je schopen vytvořit ve světě kolem sebe pozoruhodné nové skutečnosti, kterých dříve nikdy nebylo, tak je schopen také ze sebe učinit něco, čím – resp. někoho, kým – nikdy dosud nebyl.

### 900307

---

<sup>1</sup> Srv. A. Gehlen, *Anthropologische Forschung. Zur Selbstbegegnung und Selbstentdeckung des Menschen* [1961], Reinbek bei Hamburg 1964<sup>3</sup>. – Pozn. red.

<sup>2</sup> A. Gehlen, *Ein Bild vom Menschen*, in: týž, *Anthropologische Forschung*, str. 44–54, zde str. 44. – Pozn. red.